Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af **Henning Jensen.**

№ 43. | Torsdag den 24. Oktober 1889. | 4. Aarg.

Indhold. For megen og for lidt Tro. — Religionens Indflydelse paa Civilisationen. — Rigsdags-Dagbog. — Fra Højre og Venstre. — Ungdomsforeningerne. — Meddelelser. — Bekjendtgj.

For megen og for lidt Tro.

Man skulde synes, at det var umuligt at have for megen Tro. I en vis Forstand er dette ogsaa sandt. Hvis man ved Tro tænker paa den Tillid, Børn kan have til Forældrene eller Mennesker til Gud, eller hvis man tænker paa den faste Overbevisning, som en Mand, der er udset til en stor Gjerning, kan have til denne Gjernings Sandhed og Berettigelse, saa kan der ikke være for megen Tro.

Men hvis man ved Tro forstaar Visheden om, at man ved at antage nogle Meninger bliver særlig Gjenstand for Guds Velbehag, medens de, der ikke har disse Meninger, nødvendigvis maa være Gjenstand for Guds Mishag, saa kan man let faa for megen Tro. Det samme er Tilfældet, naar man uden videre henfører enhver Begivenhed til Guds umiddelbare Indgriben. Dette var man især i ældre Tid tilbøjelig til. Enhver Begivenhed, der gik lidt udenfor det sædvanlige, antoges straks at skyldes en umiddelbar Indgriben af Gud. Hvis det i lang Tid ikke havde regnet, saa var det Gud, der holdt Regnen tilbage, skete der et Jordskjælv, saa var det Gud, der rystede Jorden. Tabte man et Slag eller vandt man et Slag, saa var det Gud, der gav Sejren eller Nederlaget. Kom der en Pest, saa var det Gud, der sendte Pesten, og undgik man Smitten, saa var det Gud, der friede En fra Sygdommen. Man sprang alle de naturlige Aarsager over og gjorde sig ikke den Ulejlighed at søge efter dem, men gav Gud Skylden for alt, baade ondt og godt.

Mange staar endnu paa dette forældede Standpunkt, men den stigende Oplysning gjør det bestandig mere umuligt at bevare det. Man vèd nu, at saadanne Begivenheder skriver sig fra naturlige Aarsager. I Theorien holder maaske adskillige endnu fast paa, at det f. Eks. er Gud, der sender Pesten, men i Praksis gjør man alt muligt for at hindre dens Komme og standse dens Udbredelse, og særlig tager man de bedst mulige Forholdsregler for at sikre sig selv. I Theorien holder man paa, at det er Gud, der giver Sejr og Nederlag, men i Praksis, i det virkelige Liv, undersøger man, hvad der er den naturlige Grund til begge Dele.

Ganske paa samme Maade mente man i ældre Tid, at den, som ikke havde de herskende Meninger om religiøse Spørgsmaal, nødvendigvis maatte være et slet og ugudeligt Menneske, og man mente sig berettiget til at gjøre ham alle de Ulykker, man kunde. Man var saa fast i Troen paa sine egne Anskuelsers Rigtighed, saa man slet ikke kunde forstaa andet, end at de, som afveg fra dem, maatte være forhærdede af Djævelen. Alle de forfærdelige Religionskrige, alle Forfølgelserne mod Kjætterne, som danner nogle af de mørkeste Blade i Menneskeslægtens Historie, — de er paa en Maade udsprungne af en for stærk Tro.

Saa underligt det end derfor lyder, saa er det dog Sandhed, at da Menneskene begyndte at tvivle, saa var det et stort Fremskridt. Først da Tvivlen kom, da man indsaa, at man kunde mulig tage Fejl i sine egne Meninger, saa lærte man at have Agtelse for sine Modstanderes Meninger og at være taalsom overfor dem. Men dette store Fremskridt er endnu langtfra fuldendt i noget Land. Menneskene har endnu altfor stor Tillid til deres egne Meninger, og derfor er der endnu den Dag i Dag saa megen Ufordragelighed i Verden paa de forskjellige Omraader, og ikke mindst paa det religi-

øse. Først naar vi har lært at bedømme Menneskene, ikke efter deres Meninger, men efter deres Karakter og Handlinger, saa vil vi være naaet til at anlægge den Maalestok, som vi alene er berettigede til at bruge. Og at Udviklingen gaar i den Retning, kan der ikke være nogen Tvivl om.

Men dette vil i høj Grad bidrage til at svække den præstelige Magt. Thi denne er navnlig grundet paa, at man uden videre antog, at alt det, som Præsterne lærte, var ufejlbarlige, guddommelige Trossætninger. Et stort Flertal af Præsterne søger ganske vist endnu at vedligeholde denne Anskuelse om deres egen Ufejlbarhed, nogle af Herskesyge, men nogle ogsaa i den ærlige Overbevisning, at deres Meninger er de eneste rigtige. Men det er paa høje Tid, at disse velmenende, men kortsynede Mænd lærer at forstaa, at de gaar i et Selvbedrag. Den Bevægelse, som nu er oppe, lader sig ikke standse. Den oplyste Del af Befolkningen tror ikke paa, at de har forpagtet hele Sandheden, og der forberedes aabenbart et nyt Trin i den religiøse Udvikling, som mere nærmer sig til Kristendommens sande Aand. Men den store Mængde af Folket er først for nylig traadt ind i Bevægelsen. Tvivlen er begyndt at vaagne hos dem, og den kan ikke slaas ned ved Magtsprog. Vi skal ikke frygte for denne Bevægelse, saa smertelig den end kan være for mange, vi skal tværtimod fremme den, thi kun derved kan vi komme ud af alt det Hykleri og alt det Skinvæsen og al den Ufordragelighed, der nu knytter sig til det religiøse Liv og gjør det usundt.

Men selvfølgelig er der den Fare ved hele denne Bevægelse, at man kan gaa til den modsatte Yderlighed og forkaste al Tro. Naar man en Tid har troet for meget, saa vil den følgende Tid være tilbøjelig til at tro for lidt. Det hører med til Ufuldkommenhederne i den menneskelige Natur, at den let gaar fra den ene Yderlighed til den anden, og Overgangen fra en Tid, da man har troet for meget, til en Tid, da man tror for lidt, vil for mange medføre mange Kampe og Lidelser. En saadan Overgang fra let Tro til Tvivl kan for mange kortsynede Mennesker se ud, som om nu faldt alting sammen, men i Virkeligheden er det den Ild, hvori Guldet maa renses, for at Slakkerne kan blive udbrændte. Menneskeslægten er som en Pilgrim, der paa Begyndelsen af sin Bane slæber en uhyre Byrde af Overtro med sig. Han maa, for at blive denne Byrde kvit, og kun beholde den rensede Tro tilbage, gaa gjennem Fortvivlelsens Morads og Dødens Dal. Saa først faar han Øje paa Staden, der glinser af Guld og Juveler. Men Synet af den er tilstrækkelig til at lønne ham for hans Møje og Farer.

De umaadelige Fremskridt, Videnskaberne, — navnlig Naturvidenskaberne — i vore Dage gjør, har gjort det umuligt at fastholde Troen paa meget af det, som i ældre Tid ikke var Gjenstand for nogen Tvivl. Et Folk, som ikke kjender noget til Naturlæren, vil, som før bemærket, udlede alting af overnaturlige Aarsager. Men saa snart Naturforskningen begynder sin Gjerning, sker der en stor Forandring. Enhver ny Opdagelse, som udfinder den Lov, der ligger til Grund for en eller anden Hændelse, berøver derved denne Hændelse sit Skin af Overnaturlighed. Selve den Hemmelighed, der ligger til Grund for hele Naturen og hele Livet, vil aldrig blive opklaret, den bliver altid Gjenstand for Tro, men de enkelte Naturbegivenheder og Ytringer af Livet vil bestandig klare sig mere for os. Men derved indskrænkes Omraadet for Miraklerne mere og mere, Naturvidenskaberne forklarer de udvortes Fremtoninger, forudsiger, at de vil indtræffe, og enhver Forudsigelse, der slaar til, opklarer noget, der før antoges for et Mirakel. Enhver Sol- og Maaneformørkelse var i gamle Dage et Mirakel. Nu véd vi, at de skyldes naturlige Aarsager.

Den daglige Erfaring viser os dette. Thi sammenligner vi de forskjellige Samfundsklasser med hinanden, vil det vise sig, at den Lethed, hvormed noget tros, staar i Forhold til Oplysningen. For et ganske uvidende Menneske er det let at tro alt muligt vidunderligt, han kan ikke forklare sig noget som helst paa en naturlig Maade, fordi han ikke kjender de Love, hvorefter det sker. I ældre Tid var det almindeligt, at man i Kirkerne bad Gud om at blive fri for Kometer og Solformørkelser. De fleste vilde nu finde en saadan Bøn ganske urimelig, da man vèd, de kommer og gaar efter bestemte Love. Det er ikke sjældent, at man endnu i Kirkerne beder om Regn, og mange gjør det i god Tro, thi Naturvidenskaberne har endnu ikke opdaget Lovene for Vejrliget og kan altsaa ikke forudsige det. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at de Love, hvorefter Regnen kommer, saa indviklede de ogsaa er, er lige saa faste som de Love, hvorefter Stjærnerne bevæger sig, og at den Tid vil komme, da man kjender disse Love og kan forudsige Regnen med samme Bestemthed, som man nu kan forudsige en Solformørkelse, og vore Efterkommere vil da finde det lige saa urimeligt at bede om Regn, som vi nu finder det urimeligt at bede om at blive fri for Solformørkelser.

Bliver nu Gud mindre for os, fordi Miraklerne bliver færre? Lad os oplyse det ved et Eksempel. Hvis en eller anden Haandværker havde gjort et Stykke Arbejde for os, men det var saa ufuldkomment og daarligt gjort, saa vi hver Dag maatte sende Bud efter ham for at faa gjort et eller andet i Stand; — vilde vi saa sige, at det var en dygtig Haandværker? Men saadan er det ogsaa med Gud. Tror vi, at han hvert Øjeblik har Brug for Mirakler, saa maa vi ogsaa tro, at hans Værk er saa ufuldkomment, at han bestandig maa gribe ind for at rette Manglerne ved det. Men dette er en meget ringe Forestilling om Gud, thi er der saadanne Mangler ved hans Skabning, saa maa der ogsaa være Mangler ved ham selv. Men tror vi, at Guds eget Væsen er Fuldkommenhed og Lovmæssighed,

saa maa det Værk, han har skabt, og som han selv er til Stede i, ogsaa have Lovmæssighedens Præg. Og jo mere vi opdager Lovmæssigheden i alt, hvad han har skabt, desto fuldkomnere bliver vore Forestillinger om Gud, og desto sandere bliver de.

Religionens Indflydelse paa Civilisationen.

Efter Buckle

II.

Vi har i den foregaaende Artikel set, at selv om en Religion er nok saa fuldkommen, saa formaar den ikke at udøve nogen synderlig Virkning paa et vildt og barbarisk Folk. For at den skal kunne bære Frugt, maa der gaa en Udvikling af Folkets Evner forud. — Et mærkeligt Eksempel herpaa har vi i den Indflydelse, Protestantismen har udøvet i Sammenligning med Katholicismen. Den katholske Religion staar i samme Forhold til den protestantiske, som Middelalderens mørke Tid staar til Videnskabernes Gjenfødelse i det 16de Aarhundrede. I de mørke Tider var Menneskene lettroende og uvidende. De skabte sig derfor en Religion, som krævede megen Tro og meget lidt Viden. I det 16de Aarhundrede var Uvidenheden ganske vist stor endnu, men den var dog i Aftagende, og Religionen maatte derfor antage en Form, som mere passede til disse Forhold, en Form, som stillede sig venligere til den fri Forskning, og som var mindre opfyldte af Mirakler, Helgener, Legender osv., som havde færre Ceremonier, og som forkastede Bod, Faste, Cølibat og andre Selvpinsler. — Alt dette skete ved Protestantismen, en Religionsform, som særlig læmpede sig efter Tidens Trang, og som derfor gjorde hurtige Fremskridt.

Hvis Reformationen nu var bleven fortsat uden Afbrydelse, vilde den snart have kastet al den gamle Overtro over Bord og indført en sundere og simplere Lære, og jo mere oplyst et Folk havde været, desto hurtigere vilde denne Udvikling have fuldbyrdet sig. Men ulykkeligvis ansaa de evropæiske Regeringer, som altid blander sig i Ting, der ikke vedkommer dem, det som deres Pligt at beskytte Folkenes religiøse Interesser. De gjorde derfor fælles Sag med det katholske Præsteskab og kvalte, tit med Vold, Kjætteriet, og standsede derved Tidens naturlige Udvikling. — Denne Indblanding var næsten altid velment og maa kun tilskrives de Styrendes Uvidenhed om de rette Grænser for deres Magt. Men det Onde, som denne Uvidenhed afstedkom, kan vanskelig anslaas for højt. I næsten 150 Aar hjemsøgtes Evropa af Religionskrige og religiøse Forfølgelser, som kunde være undgaaet, hvis man havde indset den store Sandhed, at Staten ikke har noget at skaffe med Folks Maade at dyrke Gud paa. Denne Grundsætning var imidlertid ukjendt den Gang, og det var først i det 17de Aarhundrede, at disse Religionsstridigheder ophørte, og at de enkelte Lande antog deres Statsreligioner, som siden den Tid ikke er undergaaet væsentlige Forandringer. I mere end 200 Aar har ingen Nation bekriget en anden for Religionens Skyld. De katholske Lande er vedblevne at være katholske, de protestantiske Lande protestantiske.

Følgen heraf er blevet, at i flere af de evropæiske Lande er den religiøse Udvikling ikke gaaet sin naturlige Vej. Ifølge den naturlige Orden skulde nemlig de mest civiliserede Lande være protestantiske og de mest uciviliserede katholske. Dette er nu ogsaa Tilfældet mange Steder, men ingenlunde overalt. Sagen er den, at fra 1648 har Regjeringerne alle Vegne ladet det blive ved det gamle med Hensyn til de kirkelige Forhold, og derfor er den Religionsform, som er den herskende i et Land, ingenlunde en Maalestok for Folkets Civilisation, da de Omstændigheder, som frembragte den nuværende Religionsform i de paagjældende Lande, ligger langt tilbage i Tiden og derfor i mange Tilfælde ikke passer til den Udvikling, Folkene siden har gjennemgaaet.

Men denne Omstændighed, at de statskirkelige Indretninger er saa gamle, saa de ikke passer til Folkenes Udvikling, har havt adskillige mærkelige Følger. Den katholske Religion er saaledes langt mere overtroisk og utaalsom end den protestantiske, og man kunde deraf slutte, at Befolkningen i de katholske Lande ogsaa maatte være mere overtroisk end i de protestantiske. Dette er dog ingenlunde Tilfældet. Franskmændene f. Eks., som er Katholiker, er ikke nær saa overtroiske og utaalsomme som mange protestantiske Folk. Der er i mange protestantiske Lande langt mere Skinhellighed, Overtro og Foragt for andres Religion end i Frankrig.

Naar altsaa et Folk har en Religionsform, der er forud for hele Folkets Udvikling, saa kan den ikke frembringe de Virkninger, man skulde vente sig af den. Den protestantiske Religionsform er saaledes fuldkomnere end den katholske deri, at den tilsigter at formindske Overtroen og Utaalsomheden, samt deri, at den lægger Baand paa den kirkelige Magt. Men Forholdene i Evropa belærer os om, at naar den protestantiske Religion indføres hos et temmelig lavtstaaende Folk, saa mister den de Fortrin, den har forud for den katholske. Folket bliver lige overtroisk og lige utaalsomt. Den, som f. Eks. rejser i det protestantiske Skotland, vil alle Vegne opdage, at der ikke findes ret meget af det, som egentlig skulde udmærke den protestantiske Kirke frem for den katholske, nemlig Mangel paa Overtro og Frisind mod anderledes troende. Og paa den anden Side vil den, som rejser i det katholske Frankrig, finde baade Frisind og meget lidt Overtro. — Sagen er den, at Skotterne har en

Religionsform, der er bedre end de selv, og Fransk-mændene en, der er værre end de selv. Fransk-mændenes Frisind stemmer lige saa lidt med Katholicismen, som Skotternes Skinhellighed stemmer med Protestantismen. I alle saadanne Tilfælde bliver Religionens Særpræg sat i Skygge af Folket, og Statsreligionen bliver paa en Maade uvirksom, fordi den ikke stemmer med det Udviklingstrin, Folket har naaet. Man ser altsaa heraf, hvor bagvendt det er at ville udlede Civilisationen af Religionen, og hvor daarlige Regeringernes Forsøg er paa at beskytte en Religion. Thi passer Religionen for Folket, saa klarer den nok sig selv, men passer den ikke, saa kan den heller ingen Virkninger faa for Folket.

Vi ser heraf, at Religionsformen bestandig maa holde Skridt med Folkets Udvikling, hvis den skal kunne gavne Folket. Og det er det ejendommelige ved Kristendommen, det, hvorved den adskiller sig fra andre Religioner, at den har bestandig kunnet holde Skridt med Folkenes Udvikling. Men det er det ejendommelige ved Præsteskabet, at det bestandig har villet blive ved den Form, som paa deres Tid har været den herskende. Derfor har Præsteskabet altid staaet og vil altid vedblive at staa som den største Hindring for den religiøse Udvikling. Reformationerne indenfor Kristendommen vil aldrig høre op. De vil komme lige saa sikkert, som en levende Plante altid vil skyde friske Skud. Men lige saa sikkert vil ogsaa Præsteskabet altid staa og plukke de friske Skud af og sysle med de visne Blade, der faldt i Fjor.

Rigsdags-Dagbog.

Den 15. Oktober begyndte første Behandling af Finansloven med en stor Tale af Grev Holstein. Han gav en Oversigt over den finansielle Stilling. Vi har en Kassebeholdning paa godt 30 Millioner og et Reservefond paa 17 Mill. Dette sidste kan der dog kun gjøres Brug af i yderste Nødstilfælde. — Men hvilke Udgifter har vi saa? Der skal bygges Frihavn, hele Trafikvæsenet skal udvides, Skolevæsenet trænger til en Omordning, de sociale Love vil kræve store Summer, Landbruget trænger til Tilskud, Fiskeriet trænger til Havne, og skal Christiansborg Slot og Rigsdagsbygning opføres, vil ogsaa dette kræve en god Skilling. Men fortsætter Regeringen sin militaristiske Politik, vil der intet blive til alt dette, thi Regeringen forlanger i de nærmeste Aar ca. 30 Mill. til Forsvarsvæsenet. De økonomiske Reformer bliver derfor umulige. Ifjor sagde Højremændene, at der var Penge nok til begge Dele. Men dette er ikke sandt. Vi maa vælge *enten* Militarismen *eller* økonomiske Reformer. Regeringen har valgt det første, Venstre det sidste. Der er ikke noget Haab om at bringe Regeringen til Fornuft. Men mulig kunde en Forhandling med Landsthinget om Finansloven føre til et Resultat. En saadan Forhandling var imidlertid vanskelig at opnaa, da Regeringen aabenbart gjorde, hvad den kunde, for at forhindre den. Dette kunde man bl. a. se af, at Regeringen havde forhindret en ordentlig Rigsdagssamling i Aar ved at henlægge Valgene til midt i Samlingen.

Prof. Scharling, der har det vanskelige Hverv paa Højres Vegne at skulle forsvare en slet Sag, mente, at 4 Maaneder var en rigelig Tid. Forøvrigt var han aabenbart ilde tilmode ved at skulle forsvare Regeringens Finanspolitik. Han indrømmede, at Situationen „opfordrede til Forsigtighed", men han vilde ikke følge Grev H. ind paa Omtalen af alt dette Militærvæsen. — Deri gjorde han for saa vidt Ret. Men det var bedre, om han ikke vilde følge Regeringen ind paa Bevillingerne til alt dette Stads. — Han sagde, at i Ungarn havde Kultusministeren forsikret, at de militære Foranstaltninger var de første. — Han behøvede forøvrigt ikke at gaa saa langt for at finde en krigerisk Kirkeminister. Thi Scavenius kan i den Retning godt maale sig med sin ungarske Kollega. — Han vilde heller ikke gaa ind paa hvilket Valg man skulde træffe, enten Militarismen eller økonomiske Reformer. — Men Hr. Scharling bliver selvfølgelig alligevel nødt til at træffe Valget. Der er desværre ingen Tvivl om, at han vil vælge forkert.

Derefter tog *Estrup* Ordet. Han forsikrede med den mest uskyldige Mine af Verden, at $3^1/_2$ Maaned var mere end tilstrækkeligt til at naa et Resultat. Hvad Pengene angik, saa mente han, at man kunde jo stifte Statsgjæld. — Dette er sandt nok! Man kan sagtens stifte Gjæld. Men det er saa vanskeligt at komme ud af den igjen. — Forøvrigt oplyste han, at der i hans 14aarige Regeringstid var anvendt 98 Millioner til Anlæg og Kjøb af Jærnbaner. — Han vilde heller ikke gaa ind paa det militære Spørgsmaal; det havde han og Grev H. talt om saa tidt. — Det er det kjedelige med Regeringen og Højre, at i Folkethinget vil de slet ikke gaa ind paa de Sager. Men saa snart de kommer ud af Folkethinget, saa er de ikke forknytte for at gaa ind paa dem. De gaar saa dybt ind paa dem, saa de gaar helt ned til Bunden af Kassen,

Derefter talte *Berg*. Alt, hvad han sagde, var fuldstændig rigtigt, at Friheden er tabt, at Regeringen gjør, hvad den vil, at Folkethinget ingen Indflydelse har osv. Om dette er der ingen Uenighed mellem Hr. B. og os andre. Striden drejer sig om, hvorvidt Hr. Bergs Fremgangsmaade eller Flertallets er i Stand til at berede Højre de største Vanskeligheder. Og herom kan der ikke være nogen Tvivl. Hr. Bergs Taktik vilde føre til, at Højre kom til at staa ene paa Pladsen. Og der er intet, de hellere vil.

16de Oktober. Paa Dagsordenen stod først Anerkjendelsen af Hr. Korsgaards Valg. Der var intet at indvende mod dets Gyldighed og man skred

derfor til Afstemning. Venstremændene rejste sig, men da Højremændene blev siddende, blev der kun 49 Stemmer, og der maatte altsaa foretages Navneopraab. Der blev afgivet 62 Stemmer for Valgets Godkjendelse, deriblandt 3 Højremænd, Holch, Wagner og Müller. De øvrige Højremænd stemte ikke, At disse Højremænd ikke stemte, maa mildelst talt betegnes som taktløst og rettest talt som Hykleri. Hr. K. er lovlig valgt og det er ikke Folkethingets Sag at øve nogen Kritik over Personerne eller lade deres Stemmegivning afhænge af Sympathi eller Antipathi for eller imod en Rigsdagsmand, naar han har de fornødne Betingelser til at indtage sin Plads i Thinget. Vi har ingen Grund til at nære Sympathi for Hr. K. andet end den, at han har været Gjenstand for en urimelig haard Medfart. Og naar Højremænd er saa dydige, at de ikke engang vil stemme for Godkjendelsen af hans Valg. saa er man berettiget til at nære en vis Tvivl, om de nu ogsaa selv kan staa Maal for den strænge Morals Fordringer. Man skal ikke maale andre med en anden Alen end den, man selv ønsker at blive maalt med.

Derefter fortsattes Finanslovens Behandling. En Række Talere havde Ordet angaaende Sager, som berørte deres Valgkredse. Det er nemlig en Selvfølge, at naar der paa Finansloven er et eller andet, som berører Forhold i Valgkredsen, saa er den paagjældende Folkethingsmand den naturlige Talsmand for Valgkredsens Interesse, og jo nærmere Valgdagen er, desto mere varm bliver Veltalenheden. — Af mere almindelige Bemærkninger fremkom der fra *Brandes* Oplysning om, at der i de 4 Aar, der gik *forud* for Provisoriet, kun var brugt $67^1/_2$ Million til Forsvarsvæsenet, men i de 4 provisoriske Aar var der brugt $91^1/_4$ Million. Skal man taksere Provisorismen i Penge, er den altsaa 21 Millioner Kroner værd foruden hvad der er brugt til Gensdarmer og andre Smaating. — Ingen vil herefter kunne benægte, at Provisorismen er en dyr Fornøjelse. — *Falkenstjerne* beklagede, at der blev for mange Studenter og spurgte Scavenius, om han ikke vidste Raad for det. Men Scavenius erklærede sig i denne Retning fallit. — Der er vel heller ikke andet at gjøre end at blive ved at opfordre Folk til at holde deres Sønner borte fra denne Vej, der bliver mere og mere brødløs. Der er ganske vist alt for mange Embeder i Landet, men naar der er 3 Gange saa mange Embedsjægere, saa ender det alligevel med Forskrækkelse.

17de Oktober. *Holm* klagede over, at der paa Finansloven kun var tænkt meget lidt paa Arbejderne. Der var nok Udsigt til, at en Del Arbejder skulde udføres for Staten, men da disse Arbejder altid udbydes til Licitation, og da Budene gik saa langt ned, saa blev Følgen deraf, at de Arbejdsgivere, der arbejdede for Staten, maatte sætte Lønnen ned til det mindst mulige. — Naar Højre sagde, at man burde paalægge nye Skatter, saa var det jo let nok sagt, men naar Folk ingen Penge havde, saa kunde de heller ingen Skat betale. Man kan ikke pille Haar af den Skaldede. *Indenrigsministeren* indrømmede, at der burde gjøres noget mere for Husmændene. Det var ikke nok med at give dem Præmier for ypperlig Dyrkning af deres Lodder, og at give dem Rejsepenge. Man skulde stræbe hen til, at Husmandsstanden kunde leve alene af sin Jord uden at de behøvede at arbejde for andre. Men det var en vanskelig Opgave. Thi det skete tidt, at en Husmand kunde faa Præmie for sin Dyrkning, men det virkede ikke paa hans Naboer. De blev ved at dyrke deres Jord lige daarligt, selv om Jorden var god. Hvordan skulde man faa det forandret?

18de Oktober. Dagen begynde med et Sammenstød mellem Hr. Estrup og Brandes angaaende Renten af Kassebeholdningen, som var opført med et mindre Beløb end sædvanligt. Hr. Estrup forklarede, at det hidtil havde været opført med et for stort Beløb. Derpaa fulgte et heftigt Sammenstød mellem Kl. Berntsen og Hr. Scavenius angaaende de mærkelige Cirkulærer vedrørende Skolevæsenet, som denne sidste havde udsendt, og hvori han bl. a. indskjærpede Mulkteringen, befalede Børnene at synge efter Noder og forbød Brugen af Skoler til at afholde Møder. — Men Hovedinteressen knyttede sig til en stor Tale af Grev Holstein. Den Maade, hvorpaa denne Aar efter andet kan vedblive at holde Thinget i lyttende Spænding, uagtet den politiske Situation er den samme, og han som Følge deraf stadig maa tale over det samme Æmne, er gansks forbavsende. Højremændene er rasende, Hr. Dinesen sidder og vrider og vender sig paa sin Stol, Afbrydelser kommer snart fra den ene, snart fra den anden, — men Grev H. kan optage enhver Afbrydelse med et vittigt, spydigt Svar, saa den ulykkelige Synder dukker Hovedet og ønsker sig langt under Jorden, — og saa atter optage Talens Traad, — det gaar altsammen som en Leg. — Hovedindholdet af hans Tale var, at det var meningsløst at sige, at man ikke maatte sætte Ministeriet paa lovlig Grund, thi Ministeriet *vilde* sandsynligvis slet ikke paa lovlig Grund, og vilde det, saa var det kun til Gavn for Folket. Men selv om vi fik en regelmæssig Finanslov for en Gangs Skyld, saa betød dette ikke stort, da vi derfor godt kunde faa en provisorisk Finanslov næste Gang. Hvis Ministeriet derfor vilde blive paa lovlig Grund, saa maatte det forelægge Forslag til en Forfatningsforandring, og han spurgte derfor Hr. Estrup, om det var hans Agt. Hertil svarede Hr. Estrup: Forfatningen var „*meget brugelig*“. Hertil kan man sige, at Hr. Estrup har ganske vist gjort den i høj Grad „brugelig“ for sig og sine Venner, men jo mere den blev brugelig for ham, desto mere ubrugelig blev den for os andre.

19de Oktober. Endelig sluttedes Finanslovens første Behandling i et Møde, der varede til Kl. 6. Den endte med et skarpt Sammenstød mellem Berg

og Holstein. Da denne spurgte Hr. Berg, hvorledes han mente at vi, ved at følge hans Politik, skulde komme ud af den nuværende Tilstand, henviste Hr. Berg til — Kongen. Han mente, at H. Majestæt omsider vilde blive kjed af de provisoriske Tilstande og afskedige Ministeriet. Hr. Berg er Idealist. Ligesom Folk i gamle Dage mente, at naar Kongen bare fik det at vide, saa vilde han nok gjøre alting godt igjen, saadan har Hr. B. nu faaet denne barnlige Tro til Kongen igjen. Han har ikke havt den før, — og det er vistnok heller ikke værd at bygge noget paa den. Kongen har nu i $14^1/_2$ Aar været tilfreds med „sit" Ministerium, og der er ingen Grund til at tro, at det ikke ogsaa i Fremtiden vil nyde hans Tillid. Hr. Bergs Standpunkt efter hans sidste Udtalelser er dette: Det provisoriske Regimente skal løbe Linien ud, brede sig paa alle Omraader. Saa skal vi anklage Ministeriet for Rigsretten, og naar det er bleven frikjendt, skal vi rejse en Kamp for en ny Grundlov. Saa vil Kongen omsider afskedige Ministeriet. — Der er ingen Tvivl om, at Hr. B. tror alt dette, men det er rigtignok ganske ubegribeligt, hvor nogen kan komme til den Tro.

Fra Højre og Venstre.

Fra Militarismens Lejr. Det vil formodentlig være Læserne bekjendt, at der for kort Tid siden er opfundet et Slags Krudt, som ingen Røg giver fra sig. Nu oplyser *Politiken*, at der yderligere er opfundet en ny Kanon, der i Løbet af en halv Time kan affyre 30 Granater, hver ladet med 6,000 Pd. Dynamit. Med et saadant Skud ksn man sprænge en hel stor By i Luften, saa der ikke bliver Spor af den tilbage, og en Fæstning kan lige over for en saadan Salve lige saa godt være lavet af Papir som af Jord og Sten. Den falder for det første Skud.

Som Følge af saadanne ny Opfindelser maa Staterne stadig afskaffe det gamle Forsvarsværktøj og anskaffe nyt, og den Tid vil ikke være fjærn, da Folkene maa udgive den sidste Øre til Militarismen. Og alt, hvad de faar ud af det, er saa, at de under en Krig i Løbet af kort Tid kan fuldstændig ødelægge og udrydde hinanden. Militarismen er ikke som den Røver, der forlangte *enten* Pengene eller Livet. Den forlanger *først* Pengene og *dernæst* Livet. Dette er en Slags Barmhjærtighed. Thi naar først Folkene har sat alting til paa militaristiske Helvedesmaskiner, saa er Livet unægtelig ikke meget værd. — Vore kristne Stater, hvor der daglig bedes om, at Guds Rige maa komme, er snart forvandlede til Morderkuler. — Sagen er den, at de forskjellige Kirkers Bøn om Guds Riges Komme er lutter Mundsvejr. De rører ikke en Finger for at det kan blive til Virkelighed. De *beder* om Guds Rige, men de *arbejder* for Krigen.

„Falsk Lære". Ved et Præstekonvent i Silkeborg for kort Tid siden holdt Valgmenighedspræst Teilmann fra Bering et Foredrag om „den evige Ild". Han gjorde opmærksom paa, at naar noget i en vis Tid har været i Ilden, saa fortæres det, og mente derfor, at de Ugudelige skulde tilintetgjøres. Han mente ogsaa, at det var uretfærdigt af Gud at straffe *evigt* for en i *Tiden* begaaet Synd. — Dette er naturligvis fuldstændig rigtigt, men efter vor Kirkes Opfattelse er det falsk Lære. — Det er glædeligt at se, at der dog er enkelte Præster, der har Mod til at udtale sig *imod* en enkelt af Kirkens umenneskelige Lærdomme. Der er sikkert mange, som i deres stille Sind har brudt med disse falske og ukristelige Lærdomme, men de *tier stille*, de har ikke Mod til at udsætte sig for det Hyl, der vil forfølge dem, naar de aabent og ærligt træder op mod de falske Lærdomme. — Men paa den anden Side vil denne Optræden af de enkelte mod Kirkens umenneskelige Lærdomme føre til, at Præsterne sætter sig saa meget desto fastere i dem og søger at skræmme Folk bort fra en friere og menneskeligere Opfattelse af Kristendommen. — Følgen deraf vil saa atter blive den, at mange, som ikke kan forsone sig med Kirkens Lærdomme, kaster hele Kristendommen bort. — Hvis vi nogensinde har trængt til en Reformation, saa er det nu. Men Opgaven maa for Øjeblikket indskrænke sig til at forberede Jordbunden for den, naar den en Gang kommer. Der er Tider til at rive ned og Tider til at bygge op.

En ny Bog. Folkethingsmand Neergaard har begyndt Udgivelsen af en ny Bog, som vi medgive vor bedste Anbefaling. Den hedder: *Under Junigrundloven* og vil udkomme i ca. 20 Hefter til en Pris af 75 Øre Heftet. Bliver den for dyr at anskaffe for de enkelte, vil vi anbefale demokratiske Foreninger at anskaffe den til Brug for Medlemmerne. — Første Hefte indeholder blandt andet særdeles interessante Oplysninger om Bondebevægelsen i Christian d. 8des Dage. Der er fortalt mange slaaende Træk om hvilken Modstand denne Bevægelse havde at overvinde. Navnlig søgte man at hindre Bønderne i at komme til de Møder, der blev holdt af frisindede Talere. Der var blandt andre en Husmand P. Hansen fra Lundby, der var en ivrig Agitator. Han kom saaledes en Gang til Bregentved-Gisselfeld Birk for at holde Møde i Skuderløse By. Oldermanden i Byen lod da tude i Byhornet for at kalde Bønderne sammen til Mødet. Men da Politimesteren, Hr. Bruun, erfarede dette, lod han Oldermanden kalde til sig og sagde, „at han maatte ikke tude, naar P. Hansen kom til Byen, thi Kongen havde ikke skjænket dem Hornet, for at de skulde bruge det i den Anledning. Men naar de ellers havde noget at samles om, maatte de nok tude." Der gjøres opmærksom paa, hvor vanskelig det var at faa nogen til at være Formand i de enkelte Byer for Bondevennernes Selskab. Man var bange for de Store. — Herom har forøvrigt gl. Peder Jensen i Estrup fortalt mig,

hvordan kan kunde drage fra Gaard til Gaard i et Sogn, uden at nogen dristede sig til at modtage Valg.

Neergaard fortæller ogsaa om, hvor vanskeligt det var at vække Bøndernes Selvfølelse, hvilket bl. a. viste sig derved, at de uden videre fandt sig i, at Folk „udenfor Bondestanden" sagde *Du* til dem, — Ogsaa herom mindes jeg en sand Begivenhed fra min Fødeegn. Der var for en 40 Aar siden en Godsforvalter Borgen paa Ledreborg, der naturligvis, som alle Godsforvaltere i den Tid, sagde *Du* til alle Bønder. Saa kom der en Dag i Bondebevægelsens Tid en ældre anset Bonde ind paa Kontoret. Da Godsforvalteren nu tiltalte ham med *Du*, trak han ganske roligt sin Skraatobaksdaase op af Lommen og præsenterede den for ham med de Ord: „Vil *Du* have en Skraa, Borgen!" — Fra den Tid sagde Hr. Borgen *De* til Bønderne.

En mærkelig Biskop. I London holdtes fornylig et Møde for de arbejdende Kvinder. Blandt Talerne var den bekjendte Socialdemokrat John Burns. Alt dette er nu ikke saa mærkeligt. Men mærkeligt var det, at en af Londons Biskopper førte Forsædet ved Mødet, og endnu mærkeligere var det, at han udtalte, at Arbejdernes Sammenslutning var nødvendig, hvis de skulde faa deres Kaar forbedrede, og at Arbejderne ikke skulde paakalde Medlidenheden, men Retfærdigheden.

Tænk om en af vore Biskopper førte Forsædet ved et Arbejdermøde og krævede Retfærdighed for Arbejderne, og talte sammen med en af Arbejdernes Førere! Sligt lader sig ikke tænke. — Vore Biskopper føre kun Forsædet ved Landemoderne, hvor Provster og Præster sidde i Kreds.

Den engelske Biskop oplyste da ogsaa, at han havde faaet et Brev, der opfordrede ham til ikke at være til Stede ved et Møde, hvor en Socialdemokrat førte Ordet. Man kan heraf se, at der dog ogsaa i England er Folk, der forstaar, hvad en Biskops Værdighed kræver. Hos os kan Biskopperne nok selv holde paa deres Værdighed. De skal nok passe ikke at komme til Arbejdermøder.

Men ogsaa de londonske Præster synes at være af en anden Surdejg end deres danske Kolleger i Kjøbenhavn. Ved et Møde af Sporvognskuske, der gik ud paa at faa Arbejdstiden forkortet, tilraadede en londonsk Præst Kuskene at gjøre Strike straks, hvis Sporvognsselskabet ikke imødekom deres billige Fordringer. — Den engelske Gejstlighed synes at rumme ikke saa faa samfundsfarlige Elementer.

Prof. Matzen har nylig været nede i Fuglebjerg og indvie et Forsamlingshus. Følgende Ord af ham fortjene at bemærkes. „Det kunde være," sagde han, „at flere Venstremænd kunde ønske at slutte sig til os." Men de blev ikke antagne „før deres Anger var oprigtig." — Nu véd altsaa Venstremændene, hvad de har at vente, naar de vil gaa over til Højre. I Døren staar Hr. Matzen og anstiller en Prøve med dem. Først naar han ser Angerens Taare paa deres Kind, lukker han dem ind. — Han var i det hele meget gudfrygtig i denne Tale. „Livet er en Kamp," sagde han, „det havde vi allerede fra Kristus, der havde sagt, at han ikke kom med Freden." — Det er sandt, at ogsaa Prof. Matzens Liv har været en Kamp. Men han har været heldig i Kampen. Kristus kom bestandig dybere ned i sin Kamp. Prof. M. er bestandig kommet højere op. Han er Professor ved Universitetet, ekstraordinær Assessor i Højesteret, Medlem af Kirkeraadet, Kommandør af Dannebrog og Dannebrogsmand, og han har Rang i 2den Klasse Nr. 12. — Saa langt naaede Kristus ikke. — Livet er en Kamp, men Udfaldet af Kampen er forskjellig.

Ungdomsforeningerne.

I „Aarhus Folkeblad" for d. 3dje Oktober, har Højskolelærer A. Bobjærg, Støvring, skrevet en Artikel om Ungdomsforeningernes Program. Hr. Bobjærg synes at være misfornøjet. Først var han misfornøjet, fordi Programmet lod vente paa sig, og nu er han misfornøjet, fordi det er kommet. Paa den Vis kan han altid faa noget at klage over. Han klager dog ikke over de enkelte Punkter i Programmet. Men han finder det ikke „sundt for Ungdomslivet særlig at se *udad* og lægge Kræfter til for at forbedre, hvad der ligger udenfor én selv." Ungdommen skal lægge sit Arbejde „*indad*".

Se „udad" og „indad", det er jo lidt, ubestemte eller maaske rettere højtidelige Udtryk. Jeg forstaar ikke rigtig, hvad der menes med dem i denne Forbindelse. For Hængehoveder betyder „*indad*" noget i Retning af at trække sig tilbage fra denne syndige Verden. Men paa denne Maade tror jeg dog ikke, at den frisindede Ungdom i nogen synderlig Grad har vendt sig „indad". Den synes endnu gjennemgaaende at komme helt godt til Rette med *Bajerskøllet*, der jo nok paa en Maade søger indad, men som vel dog maa regnes med til denne Verden. Ligeledes synes Ungdommen at staa paa en temmelig god Fod med *Dansen*, der næppe i nogen særlig Grad maner til at vende Blikket indad — det skulde da være til Elskov.

Hr. Bobjærg hører imidlertid ikke til Hængehovederne, saa han har formodentlig ment noget andet med sit „indad". Han har maaske ment noget som det, at Ungdommen skal arbejde for sin egen Oplysning, saalænge den ikke kan søge Del i Lovgivningsarbejdet. Men i saa Fald har han ikke ment andet end hvad der staar at læse i Indledningen til Programmet. Der staar udtrykkelig, at det er Vælgernes Sag at gjennemføre de modne Reformer. For de vordende Vælgere gjælder det bare om at skaffe sig Oplysning om Reformspørgsmaalene, at faa Klarhed over Vejen og Maalet. „For de Unge bliver Hovedsagen altid et Oplysningsarbejde", staar der, — hvad kan man forlange mere i Retning af det indadvendte? der er selvfølgelig ingen der mener, at Ungdomsforeningerne straks skal gjennemføre Programmet, — det vilde være at forlange umulige Ting. Men i For-

eningerne skal gjøres et Oplysningsarbejde paa Grundlag af Programpunkterne eller i den Retning, som Programmet antyder, det er ganske rigtig, hvad Hr. B. skriver, at Foreningen skal være en Skole for Ungdommen. — Den skal være en politisk og social Højskole.

Men som Lærer vil Hr. B. vide, at enhver ordentlig Skole har et Program, en Plan, et Maal, der arbejdes imod. Ganske paa samme Vis har Ungdomsforeningerne sit Program, hvorefter der kan arbejdes. Men nu er det jo ganske vist saadan paa Skolerne, at naar de store Profeter kommer paa Besøg, saa lægger man Programmet til Side og hører hvad Profeten har at sige, selv om det falder lidt uden for Skoleplanen. Saadan kan Ungdomsforeningerne selvfølgelig ogsaa bære sig ad. Det er jo ikke Meningen, at de skal være bundet saaledes til de opstillede Punkter, saa de Unge ikke ogsaa tør tænke paa andre Ting. Programmet angiver bare Retningen. — Et Savn maa det i det mindste kunne udfylde — Foreningerne kan foreløbig ikke komme til at mangle Stof.

Hr. Bobjærg anker ogsaa over, at Ungdomsforeningernes Organisation kalder sig *„De danske Ungdomsforeninger"*. Men det maa være en jydsk Avis, der har bundet ham den Historie paa Ærmet. Vi har aldrig formastet os til at tage Patent paa Danskenavnet. Selvfølgelig vilde vi sætte Pris paa, om Foreningerne rummede næsten hele den danske Ungdom. Navnet kan vi derimod godt overlade til dem, der sætter mere Pris paa det, — blot vi faar de Unge ind i Foreningerne med Liv og Sjæl. — Men da der saaledes ikke synes at være nogen Uenighed mellem Hr. B. og Programmet eller Overstyrelsen, bør han og andre, hvis Indvendinger er af lignende Art, hurtigst muligt melde sig ind i Organisationen. Det gjælder vel for de Unge saavel som for de Gamle, at *vi løfter bedst i Flok.*

Jens Sundbo.

Meddelelser. De Ungdomsforeninger, som endnu ikke har modtaget Programmet eller som ønsker det i et større Antal Eksemplarer, bedes at henvende sig derom til J. P. Sundbo, Nylandsvej 8, Frederiksberg.

— Lærer Jeppe J. Aakjær, Fly pr. Skive, der jo er Medlem af Overstyrelsen, tilbyder i den nærmeste Fremtid at holde historiske Foredrag i sjællandske Ungdomsforeninger. Man kan henvende sig efter ovenstaaende Adresse eller til J. P. Sundbo, Nylandsvej 8, Frederiksberg.

Amerika.

Kort og fuldstændige Beskrivelser over

Manitoba og det nordvestlige Canada,

et udmærket Sted at bosætte sig, tilsendes gratis, ligesom paalidelige og samvittighedsfulde Oplysninger om Rejsen dertil meddeles af

Joachim Prahl,
Den Canadiske Pacific Jernbanes Agent,
7 Toldbodgade, Kjøbenhavn K.

Til Australien.

med **Norddeutsche Lloyds** nye

Expres-Dampskibe

„Kejser Wilhelm", „Elbe" 6000 Tons drægtig befordrer Passagerer til **Adelaide, Melbourne, Sydney, Brisbane,** Queensland til særdeles **moderate Overfartspriser.** Nærmere meddeler Selskabets herværende Expeditør.

J. L. Olsen,
26, Lille Strandstræde 26.
Kjøbenhavn.

Til billigste Priser anbefales til kommende Sæson vore anerkjendte

kunstige Gødningsstoffer

i prima tørre og fint pulveriserede Varer, **frit leveret paa samtlige Jærnbanestationer og i samtlige Havne her i Landet.**

E. Frandsen & Meyer, Halmtorvet 57, Kjøbenhavn, K.

KRONESALT,

prima dobb. raff. Smørsalt
fra
Christiansholms Fabriker,
Kjøbenhavn og Fredericia,
første Pris (Sølvmedaille) paa den nordiske Industriudstilling i Kjøbenhavn 1888,

anerkjendt som det **bedste** og **billigste** af alt Smørsalt, erholdes saavel i Sække som i stærke Bøgefustager hos de fleste Herrer Kjøbmænd her i Landet.

Kronesalt udlager meget let og er fuldstændig frit for uopløselige Stoffer. — Talrige Anbefalinger haves.

NB. Kun ægte, naar forsynet med Fabrikens Plombe og hosstaaende Varemærke.

Vestbirk Højskole
(ved Horsens)

med **Haandværkerafdeling** under **Arkitekt Anton Hansens** Ledelse aabnes den 3. Novbr.

Grønvald Nielsen.

Rødkilde Folkehøjskole paa Møen.

Karleskole fra 30. Novbr. til April. Særskilt faglig Undervisning for **Bygningshaandværkere** i 2 Afdelinger. 150 Kr. for 5 Md.

2. Afdeling for Bygningshaandværkere er gaaet ind under Andersens Ledelse. Fagundervisningen besørges af Skolens tidligere Lærere, Bygmestrene Chr. Kristensen og Fr. Jensen.

En praktisk theoretisk Havebrugsskole er oprettet. 2½ Td. Land tages ind til nyt Haveanlæg. Plantning og andre Forarbejder paabegyndes nu i Efteraaret. Havebrugskandidat P. Jensen er antaget som Lærer. Han vil i Vinter, fra Novbr., holde 2 Foredrag ugentlig om Havebrug.

J. H. Andersen.

Maskinistexaminerne.

Konstruktør Hoffmeyer, Tordenskjoldsgade 17, underviser og giver alle Oplysninger gratis.

For 1 Kr. 100 Ark Brevpapir og 100 Konvoluter extra godt. Navn paatrykkes gratis. Forsendes fra **J. Knudsen,** Skive.

V. Stein's

kemiske Laboratorium og Kontrol-Anstalt

er i Nørrevoldgade Nr. 12.
Kjøbenhavn, K.

Dentin er en Tandplombe nogle faa Draaber stiller hurtigt de heftigste Tandsmerter. Faas i Glas à 45 Øre. 9, Kronprindsensgades ny Materialhandel 9, Kjøbenhavn, K.,

Rasmussen & Olsen. — Kjøbenhavn.